

■ DZIEDZICTWO ANTYKU W JĘZYKU POLSKIM – ZWIĄZKI FRAZEOLÓGICZNE

frazologizm (związek wyrazowy)	znaczenie dzisiejsze	pochodzenie i znaczenie w mitologii greckiej
pić nektar ambrozja jeść ambrozję	coś bardzo smacz- nego	Pokarm bogów greckich zapewniający im nieśmiertel- ność i wieczną młodość. (ambrozja do jedzenia) (nektar do picia)
bunt prometejski	bunt w wielkiej spawie, często oku- piony cierpieniem	Prometeusz zbuntował się przeciwko Zeusowi, aby dać ludziom ogień.
jabłko niezgody	powód kłótni, przy- czyna sporu	Jabłko z napisem „dla najpiękniejszej” rzucone podczas wesela Tetydy i Peleusa przez boginię Eris.
koń trojański	podstęp	Chcąc zakończyć dziesięcioletnią wojnę, Grecy zasto- sowali fortel. Pewnego dnia obrońcy Troi ze zdumie- niem spostrzegli, że wojska napastników odpłynęły, a w opustoszałym obozie pozostał tylko wielki dREW- niany koń. Uznawszy go za dar bogów, wprowadzili do miasta. W nocy wyszli z niego wojownicy, którzy dokonali rzezi mieszkańców.
koszula Dejaniry	niezamierzona przyczyna wielkiej męki, cierpienia	Dejanira, druga żona Heraklesa, była bardzo zazdrosna o męża. Za namową centaura Nessosa, aby zapewnić sobie miłość męża i jego wierność, wyprała koszulę ukochanego w krwi centaura. Krew okazała się jadem, który palił ciało Heraklesa.

frazelogizm (związek wyrazowy)	znaczenie dzisiejsze	pochodzenie i znaczenie w mitologii greckiej
męki Tantalą	torturowanie wizją czegoś bliskiego, a równocześnie pozornego	Tantal zdradził sekrety bogów i został skazany na wieczny głód, pragnienie i strach
prokrustowe łożo	przyczyna nieludzkich cierpień	Prokrust napadał na podróżnych i torturował ich, dopasowując ich do rozmiaru swego łoża, przycinając nogi lub rozciągając ciało.
między Scyllą a Charybdą	być między dwoma niebezpieczeństwami, być w bardzo trudnej sytuacji	Wracający do Itaki Odyseusz miał wiele przygód. Jedną z nich była przeprawa między dwiema skałami, nieopodal Sycylii. Na jednej skale żyła Scylla, dawniej córka Hekate i ukochana Posejdona, zamieniona w przerażającego potwora, podobnego do psa o sześciu głowach i dwunastu nogach. Na przeciwległej skale mieszkała Charybda, żarłoczny stwór strącony przez Zeusa piorunem do morza, trzy razy dziennie pochłaniający ogromne ilości wody.
nić Ariadny	pomoc w trudnej sytuacji, wskazówka	Ariadna wręczyła Tezeuszowi kłębek nici, a bohater jeden jej koniec przymocował do progu drzwi labiryntu. Tezeusz zaskoczył Minotaura we śnie i zabił go, po czym wrócił, zwijając nić i odnajdując tym samym wyjście z labiryntu.
odpowiedź lakoniczna	odpowiedź krótka, zwięzła	Lakonia była niewielkim państwem zamieszkującym przez Spartan, którzy byli znani ze swojej małowiedności
pięta Achillesa	słabość, słaba strona	Kiedy Achilles był małym dzieckiem, jego matka, bogini Tetyda, kąpała go w rzece Styks, aby w ten sposób uodpornić ciało przyszłego wojownika na ciosy wrogów. Zanurzając Achillesa w wodzie, trzymała go za piętę, jedyną część ciała, która tym samym nie została wzmocniona.
pole elizejskie	raj	miejsce biesiad w krainie wiecznej szczęśliwości
powracać do Itaki	powracać do domu, osiągnąć cel pomimo wielu niepowodzeń	Odyseusz powrócił do Itaki po wielu latach i wielu przygodach.
przeciąć węzeł gordyjski	rozwiązać skomplikowaną sprawę	Węzeł z lyka złożony w świątyni Zeusa był nierozrwalny, Aleksander Wielki „rozwiązał go”, przecinając mieczem.
puszka Pandory	źródło nieszczęść	Puszkę Pandory zawierającą wszystkie nieszczęścia świata otrzymała Pandora, którą wysłano do chaty Prometeusza. Tytan wyczuł podstęp i nie przyjął jej do siebie. Wtedy dziewczyna poszła do brata Prometeusza. Ten po ślubie zajął do puszek, z której wydostały się wszystkie nieszczęścia.

frazelogizm (związek wyrazowy)	znaczenie dzisiejsze	pochodzenie i znaczenie w mitologii greckiej
pyrrusowe zwycięstwo	zwycięstwo okupione dużymi stratami	Król Epiru, Pyrrus, zwyciężył, lecz poniósł ogromne straty, zwycięstwo przestało mieć znaczenie
róg obfitości	źródło dobrobytu	Koza Amaltea karmiła własnym mlekiem nowo narodzonego Zeusa, ukrytego przez matkę na Krecie. Gdy pewnego dnia dobra koza ułamała sobie róg, Zeus wziął go do rąk i pobłogosławił. Od tej pory róg Amaltei – opiekunki napelniał się owocami i wszelkiego rodzaju dobrami, stanowiąc dla swego posiadacza niewyczerpane źródło dostatku i obfitości.
spartańskie wychowanie	surowe wychowanie	System wychowawczy obowiązujący w Sparcie był niezwykle surowy.
stajnia Augiasza	miejsce straszliwego nieporządku	Król Elidy miał największe na świecie stada trzody. Jednak z jego stajni przez wiele lat nie wynoszono gnoju, co spowodowało, że stopy zwierzęcych odchodów piętrzyły się wysoko, aż po sufit. Oczyszczenie w ciągu jednego dnia stajni Augiasza było jedną z prac Heraklesa. Skierował on nurt pobliskich rzek tak, że przepłynęły one przez stajnię, i w ten sposób oczyścił ją.
syzyfowa praca	praca bezsensowna, niekończąca się, ciężka, nieprzynosząca spodziewanych efektów	Kara, jaką poniósł Syzyf za uwięzienie Tanatosa i próbę przechrztenia władcy podziemi. Syzyf nakazał żonie, by nie grzebała jego ciała; długo narzekał na nią w Hadesie i został wypuszczony, aby ją ukarać. Nie powrócił jednak do państwa umarłych. Gdy bogowie przypomnieli sobie o nim, ukarali go. Syzyf wtacza na szczyt góry olbrzymi głaz, który tuż pod wierzchołkiem wymyka się z jego rąk i stacza na sam dół. Syzyf musi podejmować pracę od nowa.
złote runo	skarb, coś bardzo cennego, ale trudnego do zdobycia	Sierść mitycznego złotego barana Chrysomalla, po którą zorganizowano wyprawę (Argonautów).
ikarowy lot	dążenie do nieosiągalnego, chęć realizacji marzeń bez względu na realia, możliwe niebezpieczeństwo	Ikar wraz z ojcem Dedalem chcieli opuścić Kretę, ale nie zgadzał się na to jej władca Minos. Wtedy Dedal stworzył skrzydła z piór zlepionych woskiem. Przed lotem przestrzegał syna, by nie leciał zbyt wysoko, gdyż promienie słoneczne mogą stopić wosk. Ten jednak nie posłuchał ojca i rozbił się o skały.
pod egidą	pod ochroną, pod patronatem	Egida to tarcza Zeusa, która została zrobiona ze skóry kozy Amaltei.